

Ginter Dzierżon

ZŁOŻONOŚĆ KONCEPCJI PRZEPISÓW PORZĄDKOWYCH
W KANONICZNYM PORZĄDKU PRAWNYM
W ŚWIETLE DEFINICJI ZAWARTEJ W KAN. 95 § 1
KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU

WPROWADZENIE

W księdze pierwszej „Normy ogólne” Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ po raz pierwszy znalazł się nowy, odrębny tytuł, jakim jest Tytuł V poświęcony specyficznej kategorii aktów, jakimi są statuty oraz przepisy porządkowe (*De statutis et ordinibus*) (kan. 94-95 KPK/83). W opracowaniu tym przedmiotem zainteresowania stanie się kwestia przepisów porządkowych ujęta w kan. 95 o następującej treści: „§ 1. Przepisami porządkowymi są reguły czy normy, które należy zachować podczas zgromadzeń osób czy to ogłoszonych przez władzę kościelną, czy swobodnie zwoływanych przez wiernych, a także z okazji różnych obchodów i przez które

KS. PROF. DR HAB. GINTER DZIERŻON – Katedra Historii, Teorii i Norm Ogólnych Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa Kanonicznego, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; adres do korespondencji: ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa, Polska; e-mail: ginter.dzierzon@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-5116-959X>

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej: KPK/83].

określa się to, co dotyczy ich ukonstytuowania, kierowania nimi i sposoby działania. § 2. Podczas zgromadzeń i obchodów, przepisami porządkowymi związane są osoby, które biorą w nich udział”. *Ratio* wprowadzenia tej regulacji określono w „Praenotanda” do Schematu kanonów Księgi pierwszej „Normy ogólne” z 1977 r., stwierdzając, iż celem wprowadzenia nowego tytułu jest m.in. określenie znaczenia terminu „przepisy porządkowe” oraz jego waloru prawnego².

W związku z tym, w niniejszym opracowaniu zasadniczym celem badawczym stanie się odpowiedź na pytanie: na ile przez wprowadzenie kan. 95 zrealizowano to zamierzenie? Podjęcie tak określonej tematyki pomaga się nie tylko szczegółowej analizie tej normy, ale także rozważenia związanych z nią ściśle zagadnień pobocznych, jakimi są: kwestia waloru prawnego przepisów porządkowych oraz ich odniesienie do statutów.

1. DEFINICJA UJĘTA W KAN. 95 § 1

Prezentując problem definicji przepisów porządkowych ujętej w kan. 95 § 1 należałoby wyróżnić następujące kluczowe kwestie: zagadnienie istotnych jej komponentów, tematykę terminów podobnych do terminu „ordo” występującego w analizowanej normie oraz problematykę znaczenia definicji.

1.1. Komponenty definicji zawartej w kan. 95 § 1

W definicji określonej w kan. 95 § 1 istotnymi elementami z jednej strony są terminy występujące w normie: reguły oraz normy, zgromadzenie osób ogłoszone przez władzę kościelną lub zwoływane swobodnie przez wiernych, a także różne obchody, z drugiej zaś przedmiot przepisów porządkowych.

1.1.1. Reguły oraz normy

Jak wiadomo, zgodnie z kan. 95 § 1 przepisy porządkowe są regułami czy normami (*regule seu normae*). Jednym ze znaczeń łacińskiego słowa „regula” jest „zasada” [Sondel 1997, 830; Jougan 1958, 576]. W opinii

² Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Schema canonum Libri I «De Normis generalibus»*. *Praenotanda*, „Communicationes” 9 (1977), s. 234: „Novus hic titulus in Normis generalibus necessarius visus est, ut determinetur quid his verbis intelligi debet et quatenam sit [...] ordinum vis iuridica”.

L. Wächtera, „reguły” (*regule*), o których mowa, to regulacje prawne (*Gestzesvorschriften*) [Wächter 1989, 22].

Drugim terminem występującym w regulacji jest „norma”. W KPK/83 posiada on szeroką gamę znaczeń [tamże, 27]. Szczegółowa prezentacja tego zagadnienia wykracza jednak poza zakres tego opracowania. Jednym z desygnatów łacińskiego słowa „norma” jest „przepis, reguła” [Jougan 1958, 449]. Według *Słownika języka polskiego PWN* norma jest „ustaloną, ogólnie przyjętą zasadą” [Sobol 2014, 525]. W kan. 95 idzie o przepisy o charakterze abstrakcyjnym w sensie generalności [Socha 1985, ad 95, 8; Miras, Canosa, i Baura 2001, 99]. W opinii M.J. Ciárruriza chodzi o normy generalne, bezosobowe regulujące przebieg zgromadzeń bądź obchodów [Ciárruriz 2012, 844]. W tym kontekście H. Socha rozważył jeszcze inną kwestię, mianowicie, podkreślił, iż ustawodawca wprowadzając do treści kanonu spójnik „seu” uwydatnił nierozłączny charakter terminów „reguła” oraz „norma” [Socha 1985, ad 95, 8]. Na marginesie należy dodać, iż podczas prac nad rewizją Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. postulowano skreślenie frazy „seu normae”³.

1.1.2. Zgromadzenie osób ogłoszone przez władzę kościelną lub zwoływane swobodnie przez wiernych

Zgodnie z kan. 95 § 1 przepisy porządkowe odnoszą się do zgromadzeń osób ogłoszonych przez władzę kościelną (*conventus indictus*) lub zwoływanych swobodnie przez wiernych (*a chisrifidelibus libere convocatis*).

Z pierwszą hipotezą mamy do czynienia wówczas, gdy władza podjęła taką decyzję aktem administracyjnym. W literaturze przedmiotu wskazuje się jeszcze na jedną ewentualność: wydarzenie o takim statusie mogłoby też mieć miejsce, jeśli w akcie prawnym przewidywano by regularne odbywanie zgromadzeń [tamże, ad 95, 5].

Kolejna hipoteza wymieniona w analizowanym kanonie, to zgromadzenia swobodnie zwoływane przez wiernych. Generalnie rzecz biorąc, idzie o zgromadzenie nie ogłoszone przez hierarchię; bardziej precyzyjnie, spotkania takie odbywają się wtedy, jeśli jakieś stowarzyszenie lub inne urzędowe grono spotyka się niezależnie bądź też ma miejsce wydarzenie, w którym wierni nietworzący żadnego formalnego zgromadzenia spotykają się spontanicznie z prywatnej inicjatywy [tamże, ad 95, 6]. W drugim przy-

³ Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Liber I. De normis generalibus*. Sessio VI 25-30.10.1971, „Communicationes” 20 (1988), s. 113.

padku, w przeciwieństwie do pierwszego, moc wiążąca przepisów ma jedynie charakter moralny [Dzięga 2019, 2384]. Przepisy te mogą ulec zmianie ze względu na zaistniałe uwarunkowania [Jiménez Urresti 1985, 77]. Jeśli nie postanowiono inaczej, nie wymagają one aprobaty [Dzięga 2019, 2384; Bunge 2006, 182].

1.1.3. Różne obchody

W kanonistyce spore trudności interpretacyjne generuje normatywny termin „różne obchody” (*aliae celebrationes*). Spór autorów ogniskuje się wokół tej kwestii.

Rozumienie słowa „celebratio” – należy zauważyć, iż w KPK/83 pojęcie to występuje w wielu kanonach, mając różne znaczenia. I tak, w kan. 340 odnosi się ono do obrad Soboru (*durante Concilii celebratione*); w kan. 344, 3° z kolei wiąże się z zebraniem Synodu (*ante synodi celebrationem*), w kan. 347 § 2 dotyczy trwania synodu (*inter eius celebrationem*), a w kan. 358 – uroczystego obchodu (*in aliqua sollemni celebratione*). Wreszcie w dwóch innych regulacjach z obszaru prawa zakonnego, tj. kan. 631 § 2 oznacza sposób odbywania kapituły (*ordinem servandum in celebratione capituli*), a w kan. 632 – czas odbywania kapituł oraz podobnych zebrań (*tempus celebrationis*). W większości kodeksowych norm słowo „celebratio” związane jest z wymiarem liturgicznym, tzn. z celebracją liturgiczną⁴. W związku z tym stanem, wątpliwości komentatorów wiążą się z pytaniem: czy termin „celebratio” występujący w kan. 95 § 1 także zakresowo obejmuje celebracje liturgiczne. Problem ten podejmowano już w trakcie prac kodyfikacyjnych. Podczas debaty jeden z konsultorów zapytał: czy pod pojęciem „alias celebrationes” dla przykładu również podpadają celebracje liturgiczne? Odpowiadając na nie Sekretarz stwierdził, iż termin ten jest terminem ogólnym, dlatego też jeśli zaszłaby taka potrzeba, mógłby odnosić się do wszystkich celebracji⁵.

⁴ Zob. kan. 246 § 1, 387, 388 § 2, 389, 392, 528, 530, 7°, 534, 555 § 1, 3°, 559, 560, 619, 719 § 2, 777, 2°, 835, 837 § 1, 841, 850, 851, 866, 898, 899 § 1 i 3, 902, 903, 904, 907, 909, 917, 918, 919 § 2, 926, 927, 928, 931, 932 § 1, 941, 952 § 1, 954, 955 § 1 i 2, 958 § 1, 999, 2°, 1002, 1011 § 2, 1061 § 2 i 3, 1062 § 2, 1063, 3°, 1069, 1072, 1079 § 1, 1083 § 2, 1116, 1119, 1121 § 1 i 2, 1122 § 2, 1123, 1127 § 1-3, 1131, 2°, 1132, 1133, 1138, 1161 § 2, 1063, 3°, 1069, 1072, 1079 § 1, 1083 § 2, 1116, 1119, 1121 § 1 i 2, 1122 § 2, 1123, 1127 § 1-3, 1131, 2°, 1132, 1133, 1138, 1161 § 2.

⁵ Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Liber I. De normis generalibus. Sessio VI 25-30.10.1971*, „Communicationes” 20 (1988), s. 113: „Cl. mus quartus Consultor quaerit utrum expediret et alias celebrationes memorare, v. gr. litúrgicas.

Wracając do przerwanej wątku należy stwierdzić, iż w literaturze przedmiotu nie występuje zgodność poglądów kanonistów w tej kwestii. Niektórzy uważają, iż w zakresie słowa „celebratio” mieszczą się także celebracje liturgiczne [García Martín 1999, 331; Ciárruriz 2012, 843]; wśród nich są i tacy, którzy przekonują, iż „celebratio” jest podformą terminu „zgromadzenie” (*conventus*) (Eduardo Labandeira) [Socha 1985, ad 95, 8]. Wydaje się, iż taki pogląd jest nie do utrzymania. Mając na uwadze treść kan. 95 § 1 powstaje bowiem wątpliwość co do zasadności wprowadzenia w tej regulacji odrębnego słowa „celebratio”, skoro zakresowo mieściłoby się ono w znaczeniu pojęcia „zgromadzenie”. Opinii Labandeiry nie podziela H. Socha, wskazując, iż w tym wypadku chodzi o wydarzenia niemieszczące się w zakresie pojęcia „conventus”. Jego zdaniem, idzie o inne prawne wydarzenia związane z obchodami liturgicznymi [tamże, ad 95, 7]. Należy zauważyć, iż w komentarzach można też spotkać stanowiska niepewne. Otóż inna grupa autorów uważa, iż jest sprawą kontrowersyjną, czy pod to pojęcie podpadają nabożeństwa, bądź procesje, niewyjaśniając tej kwestii [Socha 1983, ad 95, 7; Sobański 2003, 162]. Sobański swą niepewność wyraził w stwierdzeniu: „**nie wydaje się jednak słuszny pogląd** [podkreślenie – G.D.], że pod *ordines* kan. 95 podpadają również przepisy – *ordines* – liturgiczne” [Sobański 2003, 162]. Do tego problemu odniósł się Wächter, skłaniając się ku tezie, iż w tym wypadku nie chodzi o regulaminy, ale bardziej o prawo liturgiczne (*liturgische Gesetzgebung*) [Wächter 1987, 207]. Za tym stanowiskiem należałoby się opowiedzieć. Z treści kan. 95 bowiem nie można wywieść przeciwnych racjonalnych argumentów przemawiających za wyłączeniem z zakresu znaczenia słowa „celebratio” przepisów wiążących się z celebracjami liturgicznymi.

1.1.4. Przedmiot

Końcowa część kan. 95 § 1 została poświęcona przedmiotowi przepisów porządkowych, w skład którego wchodzi: ukonstytuowanie, kierowanie oraz określenie sposobu działania.

1.1.4.1. Ukonstytuowanie zgromadzenia lub obchodów

W *Słowniku języka polskiego PWN* przez „ukonstytuowanie” rozumie się „utworzenie” [Sobol 2014, 1084]. W kan. 95 § 1 idzie zatem o uregulo-

Rev.mus Secretarius Ad. respondet quod verbum est, ex intento, genericum, comprehendens, proinde, si casus ferat, omnes celebrationes”.

wanie spraw związanych z utworzeniem zgromadzeń lub obchodów. Kaniści uważają, ukonstytuowanie pozostaje w ścisłym związku z ich celem [Socha 1983, ad 95, 10], którym jest dyscyplinowanie [Chiappetta 1996, 141]. W literaturze przedmiotu nie wyklucza się, iż ukonstytuowanie także może zostać określone w innym dokumencie [Socha 1983, ad 95, 10; Marcuzzi 1987, 543].

1.1.4.2. Kierowanie zgromadzeniami lub obchodami

Kierowanie zgromadzeniami lub obchodami odnosi się do przepisów dotyczących kierownictwa oraz poszczególnych funkcji sprawowanych podczas zgromadzeń lub obchodów, takich jak np. funkcje przewodniczącego, moderatorów, ceremoniarzy, skrutatorów, itp. [Socha 1983, ad 95, 10; Marcuzzi 1987, 543].

1.1.4.3. Sposoby działania

W doktrynie przez sposoby działania rozumie się procedurę umożliwiającą skuteczny przebieg zgromadzenia lub obchodu [Marcuzzi 1987, 543]. W publikacjach określa się też je mianem prostych procedur (*semplique procedura*) [De Paolis i D'Auria 2008, 268]. Przykładowo, mogą być nimi normy określające przebieg uroczystości, kworum, prawo wyborcze, czy też przebieg dyskusji [Socha 1983, ad 95, 10; De Paolis i D'Auria 2008, 268; Hirnsperger 1991, 327].

Konkludując, przepisy porządkowe mogą odnosić się nie tylko do spotkań oficjalnych, ale także mogą funkcjonować podczas spotkań nieformalnych [Marcuzzi 1987, 543]. Ciárruriz postrzega je w kategoriach grup lub działań okolicznościowych lub nieokolicznościowych (*grupos e actividades circunstanciales u no circunstanciales*) [Ciárruriz 2012, 843]. Przepisy porządkowe mogą zatem istnieć nie tylko podczas zgromadzeń prawnie uznanych gremiów, przykładem czego mogą być Sobory Powszechne, czy też Synody Biskupów, ale występują też w gremiach nieposiadających zdolności prawnej. W rozwiązaniach systemowych nie wyklucza się też spotkań, których uczestnicy formalnie nie są powiązani wspólnotowo, takich jak np. Światowe Dni Młodzieży, czy też „Katholiken Tag” [Aymans i Mörsdorf 1991, 219; Socha 1983, ad 95, 3].

1.2. Terminy podobne do terminu „ordo”

występującego w kan. 95 § 1

W KPK/83 występują także pojęcia podobne do pojęcia „ordo” znajdującego się w kan. 95 § 1, jakimi są: „ordo agendi” czy też „ordo servandus”, których nie można utożsamić z terminem funkcjonującym w analizowanym kanonie. I tak, w kan. 441, 4° stwierdzono: „Do Konferencji Episkopatu, należy: ustalenie regulaminu działania (*ordinem agendi*) [...]”; z kolei w kan. 442 § 1, 3° czytamy: „Do metropolity, za zgodą większej części biskupów sufraganów, należy: ustalenie porządku działania (*ordinem agendi*)”; wreszcie w kan. 338 § 2 pojawia się pojęcie „ordo servandus”: „Tylko Biskup Rzymski określa porządek obowiązujący w czasie Soboru (*ordinem in Concilio servandum constituere*)”. Ustosunkowując się do przytoczonych pojęć H. Socha podkreślił, iż nie są one synonimami słowa „ordo” występującego w kan. 95 § 1, gdyż jedynie po części mieszczą się w zakresie jego znaczenia [Socha 1983, ad 95, 4]. R. Sobański z kolei wyjaśnił: „«Przepisy porządkowe» trzeba odróżnić od «regulaminu obrad» obowiązującego na zebraniach dla podjęcia decyzji (np. kan. 338 § 2; kan. 441, n. 4; kan. 442 § 1, n. 3). Regulaminy takie obowiązują obok przepisów porządkowych” [Sobański 2003, 162].

1.3. Znaczenie definicji

We współczesnej doktrynie toczy się dyskusja nad problemem waloru definicji legalnej przepisów porządkowych, wyartykułowanej w kan. 95 § 1, znajdującej przełożenie w kluczowym pytaniu: czy ta definicja przystaje do rozwiązań systemowych? Odnosząc się do tej kwestii część kanonistów utrzymuje, iż taką definicję ujęto w tym kanonie [Socha 1983, ad 95, 2; Sobański 2003, 162]. Poglądu tego nie podzielają L. Wächter oraz J. García Martín. Pierwszy uważa, iż w tym wypadku podjęto jedynie próbę definicji [Wächter 1989, 206]. García Martín zaś postrzega treści paragrafu pierwszego w kategoriach przepisów o charakterze generalnym, powołując się na argumentację jednego z konsultorów z dyskusji nad tą kwestią podczas prac kodyfikacyjnych [García Martín 1999, 331]⁶.

⁶ Kanonista powołał się na wypowiedź z dyskusji konsultorów mającej miejsce w trakcie odbytej w dniach 25-30 listopada 1971 r. VI sesji Zespołu „O normach ogólnych”. Zob. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Liber I. De normis generalibus. Sessio VI 25-30.10.1971*, „Communicationes” 20 (1988), s. 113.

Z wątku poruszonego wyżej dotyczącego pojęć podobnych do pojęcia „ordo” występującego w kan. 95 § 1 wynika, iż definicja ta nie przystaje do wszystkich rozwiązań występujących w kanonicznym porządku prawnym.

2. WALOR PRZEPISÓW PORZĄDKOWYCH

W związku prowadzonymi analizami rodzi się też pytanie o walor przepisów porządkowych w systemie kanonicznym. Udzielenie odpowiedzi na to pytanie nie jest łatwe, gdyż zagadnienie to ma charakter złożony, ponieważ w doktrynie wskazuje się na specyficzny charakter tych aktów [Wächter 1989, 207]. Celnie zauważył Wächter, iż zarówno nazwa „regula”, jak i nazwa „norma” nie są wyznacznikami specyfiki terminu „ordines”; pewnym odniesieniem natomiast do tej kwestii są treści zawarte w paragrafie drugim wskazujące na krąg osób zobligowanych do zachowania przepisów porządkowych (kan. 95 § 2) [tamże, 206]. Jego zdaniem, zamieszczenie przepisów porządkowych obok ustaw, dekretów generalnych, ogólnych dekretów wykonawczych, instrukcji, świadczy o specyfice tego typu aktów [tamże, 208].

Odnosząc się do problemu waloru przepisów porządkowych J. Listl stwierdził, iż przepisy porządkowe nie są ustawami [Listl 1983, 86]. Pogląd ten jednak trzeba uznać za uproszczenie. Otóż jest prawdą, iż wśród przepisów, które są przedmiotem uwagi w tym opracowaniu dominują akty administracyjne [Miras, Canosa, i Baura 2001, 99; Ciárruriz 2012, 844] o charakterze generalnym [Pinto 1983, 76], niemniej jednak w literaturze przedmiotu wskazuje się, iż niektóre z nich są ustawami [Hirnsperger 1991, 326], przykładem czego mogą być: „Ordo Concilii”, czy też „Ordo Synodi Episcoporum” [Urrutia 1983, 58; Wächter 1989, 207; García Martín 1999, 333; Miras, Canosa, i Baura 2001, 100]. Socha w komentarzu do kan. 95 wyróżnił trzy kategorie przepisów porządkowych funkcjonujących w kanonicznym porządku prawnym: ustawy, akty administracyjne oraz akty wydane przez stowarzyszenia autonomiczne o różnym walorze [Socha 1983, ad 95, 14].

3. PRZEPISY PORZĄDKOWE A STATUTY

Niektórzy autorzy rozważają kwestię przepisów porządkowych w kontekście prawa statutowego [Jiménez Urresti 1985, 76-77]. Według V. De Paolisa oraz A. D'Aurii zasadnicza różnica pomiędzy statutami a przepisami porządkowymi polega na tym, iż pierwsze dotyczą osób prawnych, drugie natomiast osób fizycznych biorących udział w zgromadzeniach i celebracjach (kan. 95 § 2) [De Paolis i D'Auria 2008, 268]. Z kolei autorzy hiszpańskiego podręcznika *Compendio de derecho administrativo canónico* zwracają uwagę, iż specyfikę tych kategorii aktów określa przedmiot, zauważając, iż przepisy porządkowe w odróżnieniu od statutów nie odnoszą się do tworzenia stowarzyszenia, ale ukonstytuowania oraz kierowania zgromadzeniami [Miras, Canosa, i Baura 2001, 99]. Pełnią one rolę komplementarną względem statutów [Bunge 2006, 182], przejawiającą się w tym, że są normami konkretnymi stosowania statutów [Pinto 2001, 60].

ZAKOŃCZENIE

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż tytuł tego opracowania nie został założony apriorycznie. Analiza poszczególnych elementów definicji wyartykułowanych w kan. 95 § 1 oraz zagadnień pochodnych z nią związanych wykazała, iż koncepcja przepisów porządkowych w kanonicznym porządku prawnym ma charakter złożony. Dowiedziono, iż definicja ta nie wyczerpuje całej złożoności zagadnienia. Według Ciárruriza jest ona mało dokładna [Ciárruriz 2012, 843]. Opinię tę podzielił José T. Martín de Agar, zwracając uwagę, iż terminologia kan. 95 jest nieprecyzyjna, gdyż nie odnosi się do nazywanych również regulaminami norm administracyjnych, które rozwijają normy statutowe danego podmiotu, przykładem czego może być Regulamin Kurii Rzymskiej bądź Regulamin Synodu Biskupów [Martín de Agar 2002, 37]⁷. W opinii Ciárruriza taki stan kanonicznego porządku prawnego sprawia, iż prawodawca jest otwarty na stanowienie norm, które zakresowo nie mieszczą się w zakresie terminu „ordo” z kan. 95 [Ciárruriz 2012, 845].

⁷ „La terminología no es precisa. Pues también suele llamarse reglamentos a las normas administrativas que desarrollan las leyes estatutarias de determinados entes (p. ej., el Reglamento de Curia Romano o del Sínodo de Obispos)”.

Jak nadmieniono we „Wprowadzeniu”, z prac kodyfikacyjnych wynika, iż w przyszłych regulacjach w tej materii zamierzono także odnieść się do waloru przepisów porządkowych. Nie uczyniono tego. W tym kontekście powstaje więc pytanie: dlaczego? Trudno na nie jednoznacznie odpowiedzieć, można jedynie snuć hipotezy. Wydaje się, iż zostało to uwarunkowane faktem, iż kategoria przepisów porządkowych w tym aspekcie jest zbyt złożona, aby można było to uczynić w formie normy o charakterze generalnym. Należy bowiem zauważyć, iż obok niejednorodności waloru tych przepisów w obszarach władzy rządzenia (ustawy, akty administracyjne), pozostaje jeszcze kwestia waloru zgromadzeń grup nieformalnych, których moc zobowiązująca nie ma charakteru prawnego, ale jedynie moralny.

PIŚMIENNICTWO

- Aymans, Winfrid, i Klaus Mörsdorf. 1991. *Kanonisches Recht*. T. 1. Paderborn–München–Wien–Zürich: Ferdinand Schönnigh Verlag.
- Bunge, Alejandro. 2006. *Las claves del Código. El libro I del Código de Derecho Canónico*. Buenos Aires: San Benito.
- Chiappetta, Luigi. 1996. *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico – pastorale*. T. 1. Roma: Edizioni Dehoniane.
- Ciárruriz, María Josè. 2012. „Reglamento.” W *Diccionario general de Derecho canónico*, red. Javier Otaduy, Antonio Viana, i Joaquín Sedano, t. 6, 841-45. Pamplona: Aranzadi.
- De Paolis, Valesio, i Andrea D’Auria. 2008. *Le norme generali di Diritto Canonico. Commento al Codice di Diritto Canonico*. Roma: Urbaniana University Press.
- Dzięga, Andrzej. 2019. „Przepisy porządkowe.” W *Leksykon Prawa Kanonicznego*, red. Mirosław Sitarz, 2383-384. Lublin: Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- García Martín, Julio. 1999. *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*. Roma: EDIURCLA.
- Hirnsperger, Johann. 1991. „Statuten und Ordnungen.” *Österreichisches Archiv für Kirchenrecht* 40, nr 2:313-29.
- Jiménez Urresti, Theodoro. 1985. „Comento al can. 95 CIC.” W *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe comentada*, red. Lamberto De Echeveria, 77. Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos.
- Jougan, Alojzy. 1958. *Słownik łacińsko-polski*. Poznań–Warszawa–Lublin: Wydawnictwo św. Wojciecha.
- Listl, Joseph. 1983. „Die Rechtsnormen.” W *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, red. Joseph Listl, Hubert Müller, i Heribert Schmitz, 83-99. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet.
- Marcuzzi, Piero G. 1987. „Statuti e regolamenti.” *Apollinaris* 60, nr 2:527-43.

- Martín de Agar, José T. 2002. *Introducción al derecho canónico*. Wyd. 2. Madrid: Tecnos.
- Miras, Jorge, Javier Canosa, i Eduardo Baura. 2001. *Compendio de derecho administrativo canónico*. Pamplona: EUNSA.
- Pinto Pio, Vito. 1983. „Le norme generali.” W *La nuova legislazione canonica*, red. Pio Vito Pinto, 76. Roma: Libreria Editrice Vaticana.
- Sobański, Remigiusz. 2003. „Komentarz do kan. 95.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. 1: *Księga I: Normy ogólne*, red. Józef Krukowski, 162, Poznań: Pallottinum.
- Sobol, Elżbieta, oprac. 2014. *Słownik języka polskiego PWN*. Wyd. 3. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Socha, Heribert. 1985. „Allgemeine Normen.” W *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. Klaus Lüdicke, t. 1, ad 95. Essen: Ludgerus Verlag.
- Sondel, Janusz. 1997. *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*. Kraków: UNIVERSITAS.
- Urrutia, Franciscus. 1983. *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I*. Romae: Pontificia Universitas Gregoriana.
- Wächter, Lothar. 1989. *Gesetz im kanonischen Recht. Eine rechtssprachliche und systematisch-normative Untersuchung zu grundproblemen der Erfassung des Gesetzes im katholischen Kirchenrecht*. St. Ottilien: EOS Verlag.

**Złożoność koncepcji przepisów porządkowych
w kanonicznym porządku prawnym w świetle definicji
zawartej w kan. 95 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku**

Abstrakt

W zaprezentowanym opracowaniu jego tytuł nie został przez Autora określony apriorycznie. Z jednej strony mając na uwadze postulat jednego z konsultorów biorących udział w pracach kodyfikacyjnych, zgodnie z którym przyszła regulacja winna zawierać definicję przepisów porządkowych oraz określić ich walor w kanonicznym porządku prawnym, z drugiej zaś badając elementy składowe definicji ujętej w kan. 95 § 1 oraz zagadnienia poboczne związanych z tą kategorią aktów (przepisy porządkowe a statuty) wykazał, iż kanoniczna koncepcja przepisów porządkowych ma charakter złożony, wykraczając poza ramy definicji. W kanonicznym porządku prawnym bowiem funkcjonują nie tylko przepisy w znaczeniu kan. 95 § 1, ale także regulaminy.

Wskazał też, iż w obowiązującej regulacji nie odniesiono się do kwestii waloru przepisów porządkowych. Zdaniem Autora taka sytuacja wynika z faktu, iż koncepcja przepisów porządkowych jest zbyt złożona (ustawy, akty administracyjne), aby dało się ją ująć w formie normy o charakterze generalnym. Według Autora zaistniały stan jeszcze bardziej komplikuje fakt, iż w systemie kanonicznym funkcjonują też przepisy porządkowe zgromadzeń grup nieformalnych, których moc zobowiązująca ma charakter jedynie moralny.

Słowa kluczowe: przepisy porządkowe; koncepcja; prawo kanoniczne; definicja legalna

**The Complexity of the Concept of Rules of Order
in the Canonical Legal Order in the Light
of the Definition Contained in Can. 95 § 1 of the 1983 Code of Canon Law**

Abstract

In the presented study, its title was not determined apriori by the Author. On the one hand, having regard to the postulate of one of the consultants taking part in the work of codification, according to which the future regulation should contain a definition of the rules of order and determine their value in the canonical legal order, and on the other hand, by examining the components of the definition contained in can. 95 § 1 and side issues connected with this category of acts (rules of order and statutes), he demonstrated that the canonical concept of the rules of order has a complex character, going beyond the framework of the definition. In the canonical legal order there are not only rules within the meaning of can. 95 § 1, but also terms of conditions.

He also pointed out that the current regulation does not refer to the issue of the value of the rules of order. In the Author's opinion, such situation results from the fact that the concept of order regulations is too complex (laws, administrative acts) to be included in the form of norm of general character. According to the Author, this state of affairs is further complicated by the fact that in the canonical system there function also rules of order of meetings of informal groups, the binding force of which has only a moral character.

Keywords: rules of order; concept; canon law; legal definition

Information about Author: REV. PROF. DR. HABIL. GINTER DZIERŻON – Department of History, Theory and General Norms of Canon Law, Faculty of Canon Law, The Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw; correspondence address: ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa, Poland; e-mail: ginter.dzierzon@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-5116-959X>